

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 11 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIV-655 1 IR 2 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 11 straipsnio pakeitimo įstatymo Nr. XIV-655 1 ir 2 straipsnių pakeitimo įstatymo (toliau – Švietimo įstatymo pakeitimas) nuostatomis, kurios įsigalios 2026 m. rugsėjo 1 d., vidurinis išsilavinimas bus įgyjamas baigus vidurinio ugdymo programą ir išlaikius 3 valstybinius brandos egzaminus. Šis reikalavimas bus taikomas tiek mokiniams, besimokantiems gimnazijose, tiek mokiniams siekiantiems vidurinio išsilavinimo profesinio mokymo įstaigose.

Vidurinis išsilavinimas yra prielaida siekti įgyti profesinę kvalifikaciją arba studijuoti aukštosiose mokyklose. Remiantis Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenimis, iki 2025 metų Lietuvoje kasmet apie 21 tūkst. jaunuolių baigė vidurinio ugdymo programą, iš kurių apie 95 proc. – įgijo vidurinį išsilavinimą. 2025 m. pirmą kartą vykdant išskaidyto modelio valstybinius brandos egzaminus, kai pirmoji dalis laikoma III gimnazijos klasėje, o antroji dalis – IV gimnazijos klasėje, iš 20 993 vidurinio ugdymo programą baigusių jaunuolių, vidurinį išsilavinimą įgijo tik 88,6 proc. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija remiantis 2025 m. valstybinių brandos egzaminus laikusių III gimnazijos klasės mokinių rezultatais, prognozuoja, kad net nustačius 25 taškų valstybinių brandos egzaminų išlaikymo ribą, vidurinio išsilavinimo 2026 m. gali neįgyti 3,4 proc. jaunuolių, t. y. šiai daliai jaunuolių nepavyks išlaikyti dviejų valstybinių brandos egzaminų. Jei viduriniam išsilavinimui būtų taikomas reikalavimas išlaikyti 3 valstybinius brandos egzaminus ir būtų išlaikoma 25 taškų valstybinių brandos egzaminų išlaikymo riba, remiantis švietimo, mokslo ir sporto ministerijos skaičiavimais, vidurinio išsilavinimo 2026 m. neįgytų 20,4 proc. jaunuolių.

Kadangi jaunuoliai, įgiję vidurinį išsilavinimą gali toliau mokytis tiek profesinio mokymo mokyklose, tiek aukštosiose mokyklose, nėra tikslinga taikyti tą patį reikalavimą – išlaikyti 3 valstybinius brandos egzaminus – vidurinio išsilavinimo įgijimui ir stojimui į Lietuvos aukštąsias mokyklas. Švietimo įstatymo 11 straipsnio 1 dalis apibrėžia, kad vidurinio ugdymo tikslas padėti asmeniui įgyti bendrąjį dalykinį, sociokultūrinį, technologinį raštingumą, tautinę ir pilietinę brandą, profesinės kompetencijos pagrindus, o 11 straipsnio 2 dalis nustato, kad vidurinis išsilavinimas yra visuotinis, todėl ir reikalavimai viduriniam išsilavinimui įgyti turi atitikti viduriniam išsilavinimui keliamą tikslą, tačiau tuo pačiu nebūti pertekliniais ar ribojančiais tolimesnį jaunuolio mokymosi ar profesinio kelio pasirinkimą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Lietuvos Respublikos Seimo narys Darius Jakavičius.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu numatyta, kad vidurinis išsilavinimas įgyjamas baigus vidurinio ugdymo programą ir išlaikius 2 valstybinius brandos egzaminus. 2026 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojus Švietimo įstatymo

pakeitimui, vidurinis išsilavinimas bus įgyjamas baigus vidurinio ugdymo programą ir išlaikius 3 valstybinius brandos egzaminus.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūloma išlaikyti esamą reguliavimą, t. y. šiuo metu taikomus reikalavimus viduriniam išsilavinimui įgyti. Toks reguliavimas užtikrins, kad vidurinis išsilavinimas išliktų prieinamu, o reikalavimai jam įgyti nebūtų pertekliniai ar ribojantys.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektas neigiamos įtakos korupcijai ir kriminogeninei situacijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektas verslo sąlygoms ir jo plėtrai neigiamos įtakos neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams. Projektas parengtas atsižvelgiant į Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. XV-439 „Dėl Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 261 punktą, kuriame numatyta užtikrinti lygias galimybes ir lygiateisiškumą visose ugdymo srityse.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Nėra.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Neprieštarauja.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Nereikalinga.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai: vidurinis ugdymas, vidurinis išsilavinimas.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.